

Nr 529

Av herrar **Larsson** i Hedenäset och **Gustafsson** i Mem, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 318) om arbetstidens begränsning m. m.

I proposition nr 80 föreslås, att en sänkning av arbetstidens lagstiftade veckomaximum från 48 till 45 timmar skall genomföras successivt med en timme om året under tre år i följd. I motiveringen härför uttalar departementschefen bl. a., att en arbetstidsförkortning måste anses vara så angelägen och bland de enskilda individerna ett så starkt önskemål, att den bör få prioritet vid en avvägning, som gäller fördelningen av våra resurser. Jämte den roll, som en arbetstidsförkortning kan spela från hälsosynpunkt, och den sociala vinning, som en ökning av fritiden innebär med större möjligheter för individen till ett rikare personligt liv och till ökat engagemang i samhällliga angelägenheter, är en arbetstidsförkortning, framhåller departementschefen vidare, ett steg mot utjämning av skillnaderna i arbetstidshänseende mellan olika arbetstagargrupper.

Vi delar uppfattningen, att individerna bör ha möjlighet att tillgodogöra sig ett förbättrat produktionsresultat även i form av ökad fritid. Vid den i propositionen föreslagna lagstiftningen om arbetstidsförkortning måste man emellertid befara, att betydande grupper av småföretagare ställes utanför reformen eller t. o. m. som en följd av densamma får sin arbetstid väsentligt utökad.

I synnerhet torde detta gälla inom jordbruket och dess binäringar, som inte har samma möjligheter till arbetstidsförändringar som t. ex. industrien. Arbetstiden inom jordbruket och trädgårdsodlingen måste anpassas efter årstidernas och väderlekens växlingar och framför allt efter husdjurens behov av kontinuerlig skötsel. Den lejda arbetskraften, som omfattas av den föreslagna lagstiftningen, finns i betydande omfattning på sådana gårdar, som endast har en eller ett fåtal anställda. En arbetstidsförkortning för de anställda måste i sådana fall medföra ökad egen arbetstid för företagaren och hans hustru, särskilt under veckoslutet, då den anställda personalen vill ha sin utökade ledighet.

Ifrågavarande problem har även uppmärksamats av utredningen om kortare arbetstid, som förutsatt, att minskad kreatursskötsel kan bli en konsekvens av en arbetstidsförkortning. I en del remissutlåtanden har farhågor uttryckts för att flera jordbrukare till följd av arbetstidsreformen kommer att övergå till kreaturssvagt eller kreaturslöst jordbruk. Vid de större jordbruken har under det senaste årtiondet en sådan utveckling i avsevärd utsträckning ägt rum. Vid jordbruk, där man i huvudsak använder sig av egen arbetskraft eller har få anställda, har övergång till kreaturslös drift hittills förekomit endast i mindre

grad. Det måste emellertid befaras, att inte minst vid sådana gårdar övergång till kreaturslös drift kommer att ske i betydligt ökad utsträckning till följd av arbetstidsförkortningen, därest arbetskraftsfrågan inte kan lösas på tillfredsställande sätt. En sådan utveckling måste ur såväl företags- som samhällsekonomisk synpunkt bedömas som oförmånlig, då mjölkproduktionen härigenom i stor utsträckning lägges ned vid de gårdar, som oftast har de bästa besätningarna och även i övrigt de största förutsättningarna att driva en sådan produktion rationellt.

Även för företagare i övrigt, som har få anställda, måste en arbetstidsförkortning medföra svårbemästrade anpassningsproblem. Det gäller t. ex. detaljhandeln, där med hänsyn till allmänhetens behov lördagsstängning inte torde kunna tillämpas. Tvärtom måste man räkna med att arbetstidsreformen kommer att medföra en större köpkoncentration till lördagarna liksom till eftermiddags- och kvällstimmar på andra dagar. För hotell- och restaurangnäringarna liksom för åtskilliga andra servicenäringar synes samma problem uppstå. I många fall måste en förkortning av arbetstiden för de anställda följas av ökad arbetstid för småföretagarna, därest inte arbetskraftsfrågan på annat sätt kan lösas.

Även de småföretagare, som i sin verksamhet endast använder egen arbetskraft, måste i detta sammanhang uppmärksammas. Det måste över huvud taget vara en naturlig önskan för småföretagarna att i likhet med de anställda uppnå en ökad fritid. I vissa fall kan detta möjliggöras genom en omläggning av driften, medan i andra och sannolikt i flertalet fall en sådan lösning inte kan uppnås. Särskilt framträder dessa svårigheter inom småbruket, där företagarna i regel inte kan få bärgning utan mjölkproduktion.

Småföretagsamheten måste enligt vår mening tillmätas mycket stor betydelse för vårt näringsliv. Åtskilliga småföretagare, i synnerhet småbrukare, har en mycket lång arbetstid, som i en del fall kan befaras överskrida den produktionsoptimala. De anställda har lagstadgad treveckorssemester, men för småföretagargrupperna har semesterfrågan ännu inte kunnat bringas till någon tillfredsställande lösning. Om nu genom en arbetstidsreform konsekvensen för många småföretagare kommer att bli, att deras arbetstid ytterligare utökas, måste detta betraktas som en synnerligen olycklig utveckling. Med den betydelse, som småföretagsamheten har, framstår det som ett socialt rättvisekrav, att även småföretagarna kan få möjlighet till en arbetstidsförkortning, som kan ge dem förutsättningar för ett rikare personligt liv och ökat engagemang i samhällliga angelägenheter.

I viss utsträckning kan det naturligtvis tänkas, att arbetstidsförkortning för de nämnda småföretagargrupperna kan vinnas genom en mekanisering av driften. I flertalet fall torde dock icke den avsedda effekten kunna uppnås på detta sätt. Man måste i stället räkna med att nödvändig manuell arbetskraft måste ställas till förfogande, då sådan erfordras. Den lämpligaste lösningen synes vara, att en vikarieorganisation upprättas. Härigenom torde visserligen inte den normala arbetsveckan för småföretagarna kunna avkortas i erforderlig utsträck-

ning, men detta bör i viss mån kunna kompenseras genom att småföretagarna genom en sådan vikarieorganisation kan få tillfälle till längre semester. Det kan i sammanhanget erinras om att landsbygds- och jordbruksorganisationerna i vissa delar av landet tagit initiativet till en sådan vikarieorganisation för beredande av semestermöjligheter m. m. åt jordbrukare och jordbrukarhustrur.

Det kan givetvis förutsättas, att en sådan vikarieorganisation i första hand bör skapas av ifrågavarande näringsorganisationer. Men samtidigt torde det vara nödvändigt, att staten i viss mån organisatoriskt medverkar och ger verksamheten ekonomiskt stöd. Frågan om semestermöjligheter m. m. för småföretagargrupperna har tidigare varit föremål för överväganden, men hittills har inte någon tillfredsställande lösning uppnåtts. När nu arbetstidsförkortning genomföres för de anställda, synes det oss nödvändigt, att denna fråga ånyo tages upp till prövning. Det måste ur rättvisesynpunkt vara angeläget, att även småföretagarna får möjlighet till arbetstidsförkortning.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 80 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsäm prövning av frågan hur småföretagarna skall kunna beredas möjlighet till önskvärd förkortning av arbetstiden.

Stockholm den 12 mars 1957

Harald Larsson
i Hedenäset

Einar Gustafsson
i Mem